

Ikona naděje: Werner Fritsch »Nico. Ledová sfinga«

Thomas Irmer
Překlad: Jan Zmatlík

Jimu Morrisonovi, který byl tehdy již sedmáct let po smrti poslala svůj pozdrav: »Vítej ve smrti«. Taková je výchozí situace monologu »Nico, ledová sfinga« poprvé uvedeného v Darmstadtu roku 2001 a vracející se na podzim 2008 v berlínských Sophiensaele a poté v pražském divadle Archa.

Historická Nico přišla o život roku 1988 na ostrově Ibiza po pádu z kola způsobeném infarktem. Dokázala se sice zbavit závislosti na heroinu – osudnou jí však byla chybná diagnóza lékařů, kteří nedovedli správně zhodnotit její těžké zranění hlavy. Podle všeho byla po několika hodinách v komatu, a právě v oněch několika hodinách mezi životem a smrtí probíhá tento monolog.

Autor divadelních a rozhlasových her Werner Fritsch si již několikrát vyzkoušel autobiografický dialog jako dramatickou formu. Dovoluje mu absolutní vnitřní perspektivu při úplné svobodě vzhledem k materiálu. Osoby se tedy nevyjadřují výkladem sebe samých, nýbrž v asociacích své osobnosti, útržků vzpomínek, vidin a tužeb. Obraz života Nico, narozené jako

Christa Paeffgen v Kolíně nad Rýnem, který takto vznikl, je útržkovitý a překrytý bezpočtem vrstev. Děťství v době nacismu, válka, kariéra modelky začínající ve 13 letech v době hospodářského zázraku a pokračující v Paříži, menší role u Felliniho a nakonec přijetí mezi právě vznikající prominenci muzikantů šedesátých let, kteří byli všichni mladší než ona. Ikonou se pak stává v rozhodující fázi ve Warholově Factory v New Yorku, když je pozvána ke spolupráci skupinou Velvet Underground a svými třemi písněmi získává auru zlověstné Němky. Nakonec aféra s Jimem Morrisonem, kterou si Fritsch vybral jako motiv předsmrtné korespondence. Oba chtěli ze své role ikony vystoupit: Morrison se pokoušel o život básníka v Paříži, Nico o ... pěveckou kariéru a práci ve filmu. »A jednoho dne«, říká Fritsch, »udělá cosi úplně originálního, radikálního ve smyslu latinského radix: objeví vlastní duši, své já a své kořeny. Představte si, že by se Claudia Schiffer vykašlala na svůj zevnějšek a stala se po natáčení s Jean-Luc Godardem a aféře – řekněme s Peterem Handkem – Ingeborg Bachmannovou 21. století.«

...

Úplně jiný obraz ukazuje Werner Fritsch v inscenaci »Emmy Göringová«. Kvůli své posedlosti čokoládovými velikonočními zajičky následovala dcera továrníka na cukrovinky hnědé uniformy a zůstala až do svého konce bez lítosti a bez porozumění velkou dámou po boku Hermanna Göringa v říši, v níž Christa přišla na svět. To, že dětství první popové a rockové generace má své kořeny ještě ve válce, je fenoménem, který byl podnes sotva pochopen. Jistě je toho dokladem i »Žlutá ponorka« od Beatles. Na opačném břehu Atlantiku navštívila Morrisonova generace semináře představitelů moderny emigrovavších z Evropy. Ve Fritschově »Ledové sfince« se projevuje jistá znalost těchto skrytých kanálů vedoucích z Berlína, kde leží Nico pohřbena. Tou je také veden její poslední monolog přemítající o tom, jak se ve svém vývoji vzdalovala pozdním šedesátým letům.

...

Warholova »factory«, jíž se v inscenaci dostává více než jen ozvuků, se mezitím stala předmětem neustálých interpretací. Nedávno se v kinech promítala »Factory Girl«, sestra Nico. A připomeňme také, jaký vliv měli Velvet Underground za železnou oponou: album »The Velvet Underground and Nico« s později slavným Warholovým banánem na obálce přivezl roku 1968 do Prahy Václav Havel a rozšířilo se v mnoha kopiích. Velvet Underground působili v Československu jako umělecký virus. Socialismus zde příznačně skončil »sametovou revolucí«. Havel si na desku musel pořádku dávat dobrý pozor, aby o ni nepřišel. Právě to měl Fritsch, který vyrůstal v Horním Falcku s německo-českou hranicí stále před očima, stále na zřeteli: »Češi byli vždy kulturně na úrovni doby. Hrabal, Havel! Národ, který udělá z básníka prezidenta. Frank Zappa a Lou Reed jsou na návštěvě na Hradčanech. Clinton se zastaví a s Havlem a Hrabalem jdou na pivo ke Zlatému Tygrovci«. Nico, která během z jednoho ze svých turné po staré Evropě vystupovala i v Praze, musela opustit nejen onen meziprostor naplněný tolika tušenými. Fritschova Nico putuje z Německa propadlého peklu do Ameriky a nakonec hledá v Evropě nové cesty, jejichž směřování na hudební scéně vede od post-punku přes gothic až k irské skupině Dead Can Dance. Transatlantická ikona naděje. Werner Fritsch narozený roku 1960 v Horním Falcku patří k nejvýznamnějším německým divadelním a rozhlasovým autorům. »Nico. Ledová sfinga« je jeho mezinárodně nejúspěšnějším dílem. Inscenují je mj. na Novém Zélandě a zanedlouho i v Japonsku. Fritschovi patří také zásluha jako zprostředkovateli mezi německou a českou literaturou. Spolu se svou ženou Utou Ackermannovou vydali sborník »Čechy. Literární portrét« (1994). Jeho esej je doslovem k vydání díla Bohumila Hrabala v nakladatelství Suhrkamp.